

صلى الله عليه وسلم

دانشکده حقوق و علوم اجتماعی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته ی علوم اجتماعی گرایش جامعه شناسی

عنوان فارسی

مطالعه امید به آینده و عوامل مرتبط با آن
(مورد مطالعه: شهروندان 20-59 ساله شهر آذرشهر)

استاد راهنما

دکتر محمد عباس زاده

استاد مشاور

دکتر محمد باقر علیزاده اقدم

پژوهشگر

علی دولتی

شهریور 1393

تقدیر و تشکر:

شکر شایان نثار ایزدمنان که توفیق را رفیق راهم ساخت تا این پایان نامه را به پایان برسانم. از استاد فاضل و اندیشمند جناب آقای دکتر محمد عباس زاده به عنوان استاد راهنما که همواره نگارنده را مورد لطف و محبت خود قرار داده اند، کمال تشکر را دارم. همچنین جا دارد از زحمات استاد مشاور عزیزم جناب آقای دکتر محمد باقر علیزاده اقدم که در نوشتن این پایان نامه مرا یاری فرمودند تشکر کنم.

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می نمایم به:

محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه ی تلاشهای محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی ام انجام داده اند و بامهربانی چگونه زیستن را به من آموخته اند.

به دوستان گراتقدیری که در انجام مراحل عملی این پایان نامه مرا از کمک های با ارزش شان دریغ نکردند.

به استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند.

به آنان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند.

به آنان که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه ی راهم بود.

الهی به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته ی آنان جامه ی عمل بپوشانم.

پروردگارا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر نما.

نام خانوادگی: دولتی امیردیزج		نام: علی	
عنوان پایان نامه: مطالعه امید به آینده و عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: شهروندان ۵۹-۲۰ ساله شهر آذرشهر)			
استاد راهنما: دکتر محمد عباس زاده			
استاد مشاور: دکتر محمدباقر علیزاده اقدم			
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد		رشته: علوم اجتماعی	
گرایش: جامعه شناسی			
دانشکده: حقوق و علوم اجتماعی		تاریخ فارغ التحصیلی:	
		تعداد صفحه: 142	
کلید واژه ها: سرمایه فرهنگی، دین داری، سرمایه اجتماعی، سبک زندگی، امیدواری، الگوهای رفتاری			
<p>چکیده: مسئله جدیدی که امروزه در خصوص کیفیت زندگی مطرح می شود، امیدواری به آینده است. با اینکه ایده امید از زمان آغاز خلقت آدمی وجود داشته است، اما بررسی علمی آن در زندگی انسان قدمتی کوتاه دارد و دوران طفولیت خود را می گذراند. به نظر می رسد در جوامع امروز که شهر آذرشهر هم از آن ها مستثنا نیست، عوامل عدیده ای در امید به آینده شهروندان تأثیر بگذارد که از آن جمله می توان به عوامل اجتماعی (سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی)، تغییر در الگوهای رفتاری (سبک زندگی) و مواردی مانند آن اشاره داشت. به همین خاطر پایان نامه حاضر با هدف تعیین میزان امید به آینده در بین شهروندان سعی داشته است عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر آن را شناسایی نماید.</p> <p>روش تحقیق، پیمایشی بوده و ابزار اندازه گیری، پرسشنامه های استاندارد و محقق ساخته می باشد. جامعه آماری این پژوهش، شامل شهروندان 20-59 ساله شهر آذرشهر می باشد که تعداد آن بر اساس سرشماری سال 1390، 39601 نفر بوده که از این تعداد، 380 نفر نمونه به روش خوشه ای انتخاب شده اند. اطلاعات پرسشنامه، توسط نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.</p> <p>نتایج تحقیق نشان داد:</p> <p>میانگین میزان امید به آینده در بین پاسخگویان بالاتر از متوسط بوده و عواملی چون سرمایه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و دین داری و سبک زندگی بر متغیر امید به آینده تأثیر گذار بوده اند. نتیجه نهایی اینکه مجموع متغیرهای وارد شده در مدل رگرسیونی توانسته اند 40 درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین نمایند.</p>			

فصل اول: کلیات تحقیق

2	1-1-1- مقدمه.....
3	1-1-2- بیان مسئله.....
5	1-1-3- اهمیت و ضرورت تحقیق.....
5	1-1-4- اهداف تحقیق.....

فصل دوم: مبانی نظری و ادبیات تحقیق

8	2-1- بررسی مفاهیم.....
8	2-1-1- امید به آینده.....
11	2-1-2- سبک زندگی.....
12	2-1-3- سرمایه اجتماعی.....
15	2-1-4- سرمایه فرهنگی.....
16	2-1-5- سرمایه اقتصادی.....
17	2-1-6- دین داری.....
18	2-2- نظریات پژوهش.....
18	2-2-1- دین داری – امید به آینده و سبک زندگی.....
18	2-2-1-1- نظریه ماکس وبر در مورد امید.....
19	2-2-2- سرمایه اجتماعی، فرهنگی و امید به آینده.....
19	2-2-2-1- نظریه امیل دورکیم در مورد امید.....

- 21.....2-2-3- سرمایه فرهنگی و امید به آینده.....
- 21.....2-2-3-1- نظریه امید مؤثر دارندورف.....
- 22.....2-2-4- سرمایه (اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی) و سبک زندگی.....
- 22.....2-2-4-1- نظریه زیمل در مورد سبک زندگی: صورت و محتوی.....
- 23.....2-2-4-2- سبک زندگی، عاملیت یا ساختار.....
- 27.....2-2-4-3- سبک زندگی، ذائقه، منش، عادت ها.....
- 30.....2-3- پیشینه ها.....
- 30.....2-3-1- تحقیقات انجام یافته در داخل.....
- 34.....2-3-2- تحقیقات انجام یافته در خارج.....
- 36.....2-4- جمع بندی نظری و تجربی.....
- 39.....2-5- مدل تحلیلی.....
- 40.....2-6- فرضیه های تحقیق.....

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

- 42.....3-1- روش تحقیق و تکنیک گردآوری داده ها.....
- 43.....3-2- جامعه آماری و حجم نمونه.....
- 44.....3-3- روش نمونه گیری.....
- 44.....3-4- واحد تحلیل.....
- 45.....3-5- تعریف متغیرها.....
- 53.....3-6- اعتبار و پایایی ابزار سنجش.....
- 54.....3-7- روش تجزیه و تحلیل داده ها.....

فصل چهارم: یافته های تحقیق

- 4-1- تحلیل توصیفی داده ها 57
- 4-1-1- توزیع افراد نمونه بر حسب متغیر جنس 57
- 4-1-2- توزیع افراد نمونه بر حسب متغیر سن 58
- 4-1-3- توزیع افراد نمونه بر حسب متغیر وضعیت تأهل 59
- 4-1-4- توزیع افراد نمونه بر حسب متغیر سطح تحصیلات 60
- 4-1-5- توصیف متغیر سرمایه اقتصادی 61
- 4-1-6- توصیف متغیر سرمایه اجتماعی 64
- 4-1-6-1- بعد اعتماد 64
- 4-1-6-2- بعد انسجام 65
- 4-1-6-3- بعد مشارکت 67
- 4-1-7- توصیف متغیر سرمایه فرهنگی 70
- 4-1-8- توصیف متغیر میزان دین داری 72
- 4-1-9- توصیف متغیر سبک زندگی 74
- 4-1-9-1- بعد سلامت جسمانی 74
- 4-1-9-2- بعد ورزش و تندرستی 76
- 4-1-9-3- بعد کنترل وزن و تغذیه 78
- 4-1-9-4- بعد پیشگیری از بیماری ها 80
- 4-1-9-5- بعد سلامت روان شناختی 82
- 4-1-9-6- بعد معنوی 83
- 4-1-9-7- بعد سلامت اجتماعی 85
- 4-1-9-8- بعد اجتناب از داروها و مواد مخدر 87

- 89..... 4-1-9-9- بعد پیش گیری از حوادث
- 91..... 4-1-9-10- بعد سلامت محیطی
- 94..... 4-1-10- توصیف متغیر امید به آینده
- 94..... 4-1-10-1- بعد تفکر عاملی
- 96..... 4-1-10-2- بعد تفکر عاملی
- 99..... 4-2- تحلیل استنباطی داده ها
- 99..... 4-2-1- فرضیه اول : سرمایه اجتماعی و امید به آینده
- 100..... 4-2-2- فرضیه دوم: سرمایه فرهنگی و امید به آینده
- 101..... 4-2-3- فرضیه سوم: سرمایه اقتصادی و امید به آینده
- 102..... 3-2-4- فرضیه چهارم: دین داری و امید به آینده
- 102..... 3-2-5- فرضیه پنجم: سبک زندگی و امید به آینده
- 103..... 4-2-6- فرضیه ششم: سرمایه اجتماعی و امید به آینده
- 103..... 4-2-6-1- رابطه بین ابعاد سبک زندگی با بعد اعتماد
- 105..... 4-2-6-2- رابطه بین ابعاد سبک زندگی با بعد انسجام
- 106..... 4-2-6-3- رابطه بین ابعاد سبک زندگی با بعد مشارکت
- 107..... 4-2-6-4- رابطه بین ابعاد سبک زندگی با کل سرمایه اجتماعی
- 108..... 4-2-7- فرضیه هفتم: سرمایه فرهنگی و سبک زندگی
- 109..... 4-2-8- فرضیه هشتم: سرمایه اقتصادی و سبک زندگی
- 112..... 4-2-9- فرضیه نهم: دین داری و سبک زندگی
- 113..... 4-2-10- فرضیه دهم: جنس و امید به آینده
- 114..... 4-2-11- فرضیه یازدهم: سن و امید به آینده
- 115..... 4-2-12- فرضیه دوازدهم: وضعیت تأهل و امید به آینده
- 116..... 4-2-13- فرضیه سیزدهم: تحصیلات و امید به آینده

117..... 4-2-3-1- تحلیل رگرسیون چند گانه

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

124..... 5-1- نتایج تجربی تحقیق

124..... 5-1-1- بحث و نتیجه گیری در مورد اهداف تحقیق

125..... 5-1-2- نتایج مربوط به تحلیل توصیفی متغیرها

126..... 5-1-3- بحث و نتیجه گیری آزمون فرضیه های تحقیق

129..... 5-2- نتایج نظری تحقیق

134..... 5-3- بحث و نتیجه گیری کلی

135..... 5-4- موانع پژوهشی

136..... 5-5- پیشنهاد های تحقیق

138..... منابع و مأخذ

142..... پیوست ها

- جدول شماره (2-1) فرضیه‌های استخراج شده از نظریه‌ها و تحقیقات پیشین 38
- جدول شماره (3-1) تعداد جمعیت 20-59 ساله آذرشهر بر مبنای سرشماری 1390 43
- جدول شماره (3-2) تعداد نمونه افراد برحسب مناطق پنج‌گانه به تفکیک جنس 44
- جدول شماره (3-3) ضریب پایایی پرسشنامه 53
- جدول شماره (4-1) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر جنس 57
- جدول شماره (4-2) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سن 58
- جدول شماره (4-3) آماره‌های توصیفی مرتبط با متغیر وضعیت تأهل 59
- جدول شماره (4-4) آماره‌های توصیفی مرتبط با متغیر سطح تحصیلات 60
- جدول شماره (4-5) آماره‌های توصیفی مربوط به گویه درآمد ماهیانه خانواده 61
- جدول شماره (4-6) آماره‌های توصیفی مربوط به گویه ارزش ریالی اتومبیل شخصی 61
- جدول شماره (4-7) آماره‌های توصیفی مربوط به گویه ارزش ریالی خانه مسکونی 62
- جدول شماره (4-8) آماره‌های توصیفی مربوط به گویه ارزش ریالی املاک غیر از خانه مسکونی 62
- جدول شماره (4-9) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سرمایه اقتصادی 63
- جدول شماره (4-10) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به بعد اعتماد در بین پاسخگویان 64
- جدول شماره (4-11) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به بعد انسجام در بین پاسخگویان 66
- جدول شماره (4-12) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به بعد مشارکت در بین پاسخگویان 68
- جدول شماره (4-13) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی 69
- جدول شماره (4-14) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به سرمایه فرهنگی پاسخگویان 71
- جدول شماره (4-15) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سرمایه فرهنگی 72
- جدول شماره (4-16) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به میزان دین‌داری پاسخگویان 73
- جدول شماره (4-17) آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر میزان دین‌داری 73
- جدول شماره (4-18) آماره‌های توصیفی گویه‌های مربوط به بعد سلامت جسمانی پاسخگویان 75

- جدول شماره (4-19) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد ورزش و تندرستی پاسخگویان.....77
- جدول شماره (4-20) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد کنترل وزن تغذیه پاسخگویان.....79
- جدول شماره (4-21) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد پیشگیری از بیماری های پاسخگویان....81
- جدول شماره (4-22) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد سلامت روان شناختی پاسخگویان.....83
- جدول شماره (4-23) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد معنوی پاسخگویان 84
- جدول شماره (4-24) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد سلامت اجتماعی پاسخگویان.....86
- جدول شماره (4-25) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد اجتناب از داروها و مواد مخدر پاسخگویان
88.....
- جدول شماره (4-26) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد پیشگیری از حوادث پاسخگویان.....90
- جدول شماره (4-27) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد سلامت محیطی پاسخگویان 92
- جدول شماره (4-28) آماره های توصیفی مربوط به متغیر سبک زندگی 93
- جدول شماره (4-29) آماره های توصیفی گویه های مربوط به بعد تفکر عاملی پاسخگویان 95
- جدول شماره (4-30) درصد پراکندگی گویه های مربوط به بعد تفکر راهبردی پاسخگویان 97
- جدول شماره (4-31) آماره های توصیفی مربوط به متغیر امید به آینده 98
- جدول شماره (4-32) ضرایب همبستگی پیرسون سرمایه اجتماعی و امید به آینده 99
- جدول شماره (4-33) ضریب همبستگی پیرسون سرمایه فرهنگی و امید به آینده 100
- جدول شماره (4-34) ضریب همبستگی پیرسون سرمایه اقتصادی و امید به آینده 101
- جدول شماره (4-35) ضریب همبستگی پیرسون میزان دین داری و امید به آینده 102
- جدول شماره (4-36) ضرایب همبستگی پیرسون سبک زندگی و امید به آینده 103
- جدول شماره (4-37) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با بعد اعتماد اجتماعی 104
- جدول شماره (4-38) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با بعد انسجام اجتماعی 105
- جدول شماره (4-39) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با بعد مشارکت اجتماعی 106
- جدول شماره (4-40) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با سرمایه اجتماعی 107

- جدول شماره (4-41) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با سرمایه فرهنگی 108
- جدول شماره (4-42) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با سرمایه اقتصادی 111
- جدول شماره (4-43) ضرایب همبستگی پیرسون ابعاد سبک زندگی با میزان دین‌داری 112
- جدول شماره (4-44) آماره‌های توصیفی مربوط به میانگین امید به آینده بر حسب جنسیت 113
- جدول شماره (6-45) تی تست امید به آینده بر حسب جنسیت 113
- جدول شماره (4-46) ضریب همبستگی پیرسون سن و امید به آینده 114
- جدول شماره (4-47) آزمون شفه تفاوت امید به آینده با توجه به وضعیت تأهل 115
- جدول شماره (4-48) آماره‌های توصیفی مربوط به میانگین امید به آینده بر حسب وضعیت تأهل 115
- جدول شماره (4-49) آزمون شفه تفاوت امید به آینده با توجه به سطح تحصیلات 116
- جدول شماره (4-50) آماره‌های توصیفی مربوط به میانگین امید به آینده بر حسب سطح تحصیلات 116
- جدول شماره (4-51) فاصله کوک 117
- جدول شماره (4-52) متغیرهای وارد شده، خارج شده و باقی مانده در مدل رگرسیونی 119
- جدول شماره (4-53) ضرایب مربوط به تحلیل رگرسیون چند متغیره 119
- جدول شماره (4-54) تحلیل واریانس رگرسیون چند متغیره 120
- جدول شماره (4-55) آماره‌های مربوط به متغیرهای باقی مانده در مدل رگرسیونی 121
- جدول شماره (4-56) آماره‌های مربوط به متغیرهای خارج شده از مدل رگرسیون 122

- 57..... نمودار شماره (4-1) جنس
- 59..... نمودار شماره (4-2) توزیع فراوانی افراد نمونه بر حسب متغیر وضعیت تأهل
- 60..... نمودار شماره (4-3) توزیع فراوانی افراد نمونه بر حسب متغیر سطح تحصیلات
- 63..... پیوستار (4-1) میانگین سرمایه اقتصادی
- 65..... پیوستار (4-2) میانگین اعتماد اجتماعی
- 66..... پیوستار (4-3) میانگین انسجام اجتماعی
- 68..... پیوستار (4-4) میانگین مشارکت اجتماعی
- 69..... پیوستار (4-5) میانگین سرمایه اجتماعی
- 72..... پیوستار (4-6) میانگین سرمایه فرهنگی
- 73..... پیوستار (4-7) میانگین میزان دین‌داری
- 75..... پیوستار (4-8) میانگین سلامت جسمانی
- 77..... پیوستار (4-9) میانگین ورزش و تندرستی
- 79..... پیوستار (4-10) میانگین کنترل وزن و تغذیه
- 81..... پیوستار (4-11) میانگین کنترل وزن و تغذیه
- 83..... پیوستار (4-12) میانگین سلامت روان شناختی
- 85..... پیوستار (4-13) میانگین بعد معنوی
- 86..... پیوستار (4-14) میانگین سلامت اجتماعی
- 88..... پیوستار (4-15) میانگین اجتناب از دارو و مواد مخدر
- 90..... پیوستار (4-16) میانگین پیشگیری از حوادث
- 92..... پیوستار (4-17) میانگین سلامت محیطی
- 93..... پیوستار (4-18) میانگین متغیر سبک زندگی

- 95..... پیوستار (4-19) میانگین تفکر عاملی
- 97..... پیوستار (4-20) میانگین تفکر راهبردی
- 98..... پیوستار (4-21) میانگین امید به آینده
- 118..... نمودار (4-4) $p-p$ plot برای مقادیر استاندارد باقی مانده

فصل اول

کلیات تحقیق

1-1- مقدمه

1-2- بیان مسئله

1-3- اهمیت و ضرورت تحقیق

1-4- اهداف تحقیق

1-1- مقدمه:

امید به آینده و امیدواری یکی از مهم‌ترین مسائلی هست که جوامع بشری امروزه با آن مواجه هستند، به طوری که به نظر می‌رسد با صنعتی شدن زندگی اجتماعی و رشد شهرنشینی و افزایش جمعیت، مسائل متعددی امیدواری مردم به زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برخی از این مسائل طبق دیدگاه‌های روان‌شناختی ریشه در خود فرد و سلايق او دارد، اما برخی دیگر طبق دیدگاه‌های کلان نگر و جامعه شناختی تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هستند. همچنین سبک‌هایی که افراد در زندگی خود آن‌ها را برمی‌گزینند، می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر امید به آینده افراد داشته باشد، برای مثال، ورزش کردن، عدم مصرف دخانیات، ارتباط با دیگران، تغذیه و... می‌توانند بر امید به آینده افراد تأثیر بگذارند. از طرفی دیگر، خود این سبک‌های زندگی تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هستند؛ بنابراین در تحقیق حاضر کوشش شده است تا دانسته شود که امید به آینده مردم در شهر آذرشهر در چه حدی بوده و تحت تأثیر کدام عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشد. همچنین، کدام یک از این عوامل بیشترین سهم را در تبیین امید به آینده افراد دارند. برای رسیدن به چنین هدفی سعی شده است تا مبانی نظری مرتبط با مسئله تحقیق را بیان کرده و سپس تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده در زمینه مرتبط نیز بررسی شده تا از نتایج آن‌ها جهت غنی تر شدن هرچه بیشتر پژوهش موردنظر استفاده شود.

2-1- بیان مسئله

امروزه با گسترش شهرنشینی و صنعتی شدن هر چه بیشتر زندگی اجتماعی عوامل متعددی باعث تغییر در امیدواری افراد به زندگی‌شان می‌شود که بدون شک یکی از این عوامل تأثیرگذار بر امید به آینده افراد، سبک زندگی می‌باشد؛ به طوری که افراد با انتخاب سبک زندگی برای حفظ و ارتقای سلامت خود و پیشگیری از بیماری‌ها اقدامات و فعالیت‌هایی از قبیل رعایت رژیم غذایی مناسب، خواب و فعالیت، ورزش، کنترل وزن بدن و عدم مصرف دخانیات را انجام می‌دهند. کاربرد الگوهای رفتاری مثبت در زندگی در ارتقای سلامت فردی مؤثر می‌باشد، به طوری که 53 درصد از علل مرگ‌ومیر افراد با سبک زندگی آن‌ها در ارتباط است، بسیاری از مشکلات بهداشتی از قبیل چاقی بیماری‌های قلبی و عروقی، انواع سرطان‌ها و حتی اعتیادها با دگرگونی سبک زندگی افراد در ارتباط است بیماری‌های غیر واگیر ارتباط تنگاتنگی با سبک زندگی دارد، به عبارتی، سبک زندگی از عوامل تعیین کننده در سلامت و بیماری فرد محسوب می‌شود (صادقی، 1391: 11).

یافته‌های اخیر نشان می‌دهند که بین طبقه‌های اجتماعی، سن، جنس و گروه‌های قومی و نژادی از لحاظ دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی، امید به آینده، مریضی و مرگ‌ومیر تفاوت وجود دارد که این تفاوت‌ها در بین کشورهای فقیر نسبت به ثروتمند گسترده‌تر می‌شود؛ چنانچه آمرتیاسن¹ می‌گوید یکی از شاخص‌های آزادی، سلامتی و توسعه هستند؛ وایتزکین² پس از سال‌ها مشاهده عملکرد پزشکی و تلاش‌های بهداشتی در میان اجتماعات فقیر آمریکا و دیگر کشورهای آمریکای لاتین نتیجه گرفت که نابرابری در سلامت تنها نتیجه موقعیت طبقه‌های اجتماعی و دسترسی به منابع نیست، بلکه تحت تأثیر نیروهای اقتصادی و سیاسی است که مردم را بر اساس آموزش، توانایی کار شهروندی و قدرت سیاسی تحت تأثیر قرار می‌دهند (Albercht, 2011: 210).

از نظر جامعه‌شناسی و روانشناسی، سلامتی افراد تنها به عنوان یک عضو بیولوژیکی بررسی نمی‌شود، بلکه این علوم افراد را به عنوان عامل‌های فعالی می‌بینند که درگیر در اجتماع، اقتصاد، سیاست، مذهب، جنسیت و ... هستند. این عوامل در نحوه‌ی عمل افراد در جامعه تأثیر می‌گذارند. در قرن اخیر، گزارش افزایش امید به آینده باعث گردیده تا مفهوم سلامتی از محدوده‌ی زنده ماندن فراتر رود و به موضوعاتی چون آزادی از امراض و ناتوانی و افزایش توانمندی افراد برای عمل کرد بهتر در فعالیت‌های روزمره و اخیراً نیز افزایش کیفیت زندگی (امیدواری به زندگی) تمرکز یابد (Schuster, 2004: 350).

یکی از مشکلات اساسی که در خصوص ارتباط بین جامعه‌شناسی و اپیدمیولوژی وجود دارد، رابطه‌ی بین عوامل اجتماعی و سلامتی می‌باشد، به طور مثال تحقیقات نشان داده است که هر چه مردم در موقعیت

¹ Amertya sen

² Waitzkin

نامطلوب تر و پایین تر از نظر اجتماعی قرار بگیرند، بیشتر به بیماری دچار می‌شوند و زودتر می‌میرند برای مثال، تحقیقات نشان می‌دهد که بین سال‌های 1990 تا 2000، امید به زندگی 1/6 سال در میان آمریکایی‌هایی که به کالج رفتند، افزایش یافته، ولی آن‌هایی که به کالج نرفته‌اند، افزایشی در امید به آینده خود نداشته‌اند (Pescosolido, 2011: 67).

عوامل بی‌شماری بر امید به آینده افراد تأثیر دارند. این عوامل شامل تندرستی، سبک زندگی، ایجاد شیوه‌های سالم در زندگی، حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی روابط اجتماعی و فرهنگی می‌شود. افزایش امید به آینده در جوامع، تأثیر زیادی بر عرصه بهداشت گذاشته است. از جمله باعث تغییر سیاست‌های بهداشتی در عرصه صنعتی و اقتصادی و همچنین تغییر بافت جامعه و خانواده‌ها شده است. این پدیده همچنین باعث تغییر در منحنی توزیع سنی افراد در جامعه و تغییر آن به طرف سنین بالاتر در کشورهایی شده است که از امید به آینده بالایی برخوردارند (روح‌الامین، 1385: 71).

بنابراین با توجه به مطالبی که در بالا به آن‌ها اشاره گردید، هدف تحقیق حاضر این است تا مشخص گردد که:

اولاً میزان امید به آینده در بین شهروندان آذرشهری در چه حد بوده و چه عواملی بر آن تأثیر می‌گذارند؟
و ثانیاً از بین عوامل مورد بررسی کدام یک از عوامل بیشترین تأثیر را بر امید به آینده دارند؟

3-1- اهمیت و ضرورت تحقیق:

امید در تمام ابعاد زندگی انسان عنصری ضروری است. امید توانایی باور داشتن احساسی بهتر در آینده می‌باشد و امید است که پس از بحران‌ها، آرامش را به فرد باز می‌گرداند، پس در بهداشت روان تأثیر دارد (محمدی، 1389: 40). پژوهش‌ها مشخص کرده‌اند که امیدواری بالا باعث تقویت اعتماد به نفس، خود کارآمدی بالا و بهزیستی می‌شود (کرمی و همکاران، 1391: 244). به نظر می‌رسد در جوامع امروز که شهر آذرشهر هم از آن‌ها مستثنا نیست، عوامل مهمی که می‌تواند در امید به آینده شهروندان تأثیر بگذارد، عوامل اجتماعی (سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و دین‌داری)، باشد؛ و همچنین تغییر در الگوهای رفتاری (سبک زندگی) افراد نیز می‌تواند در امیدواری به زندگی آن‌ها تأثیر بگذارد؛ بنابراین ضروری است با استفاده از مفاهیم جامعه‌شناختی به بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی و میزان امید به آینده افراد پرداخته شود تا بلکه با استفاده از نتایج به دست آمده سیاست‌هایی را جهت ارتقای میزان امیدواری شهروندان به زندگی اتخاذ کرد تا در نتیجه آن جامعه‌ای با امید تر و شاداب‌تر ایجاد شود.

4-1- اهداف تحقیق:

هدف کلی: تعیین میزان امید به آینده شهروندان و شناخت عوامل مرتبط با آن.
اهداف اختصاصی:

- 1- تعیین ارتباط بین سرمایه اجتماعی و امید به آینده
- 2- تعیین ارتباط بین سرمایه فرهنگی و امید به آینده
- 3- تعیین ارتباط بین سرمایه اقتصادی و امید به آینده
- 4- تعیین ارتباط بین دین‌داری و امید به آینده
- 5- تعیین ارتباط بین سبک زندگی و امید به آینده
- 6- تعیین ارتباط بین سرمایه اجتماعی و سبک زندگی
- 7- تعیین ارتباط بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی
- 8- تعیین ارتباط بین سرمایه اقتصادی و سبک زندگی
- 9- تعیین ارتباط بین دین‌داری و سبک زندگی
- 10- تعیین ارتباط بین متغیرهای زمینه‌ای و امید به آینده

سازمان بندی تحقیق:

تحقیق حاضر از 5 فصل تشکیل شده که در فصل اول به توضیح مسئله مورد بحث در تحقیق با استفاده از منابع مختلف پرداخته شده است. در این فصل اهدافی را که در کل این تحقیق مدنظر محقق است بیان شده و در مرحله آخر نیز سعی شده اهمیت مسئله مورد نظر در جامعه آماری که مورد کنکاش در این تحقیق است، به همراه ضرورت انجام تحقیق بیان گردد.

در فصل دوم، ابتدا به بررسی مفاهیم اساسی که این تحقیق با آن‌ها سروکار دارد پرداخته شده و بعد نظریات مرتبط با مسئله تحقیق مطرح شده است. پس از آن پیشینه‌های انجام شده در خصوص موضوع‌های مرتبط با تحقیق در داخل و خارج از کشور آورده شده است. در ادامه آن به جمع بندی کلی نظریات و پیشینه‌های تجربی تحقیق پرداخته شده و سعی شده است استنباط محقق از نظریات بیان گردد. سپس مدل تحلیلی تحقیق ترسیم گردیده که در آن متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق مشخص گردیده‌اند. سرانجام فرضیه‌های تحقیق که بر مبنای پیشینه نظری و تجربی به دست آمده‌اند مطرح شده است.

در فصل سوم، روش تحقیق، تکنیک گردآوری داده‌ها، جامعه آماری و حجم نمونه و همچنین روش نمونه گیری بیان شده است. پس از آن تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق مطرح گردیده است، در ادامه، اعتبار و پایایی تحقیق و نحوه بررسی آن‌ها بیان گردیده و سرانجام به روش‌های تجزیه تحلیل داده‌های آماری پرداخته شده است.

در فصل چهارم در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی به تجزیه تحلیل داده‌های حاصل از پیمایش پرداخته شده است. ابتدا در بخش اول با استفاده از جداول و نمودارهای مختلف به توصیف متغیرهای مستقل، زمینه ای و وابسته تحقیق همراه با ابعاد و گویه‌های مرتبطشان پرداخته شده است. در بخش دوم، با استفاده از آزمون‌های آماری و ضرایب همبستگی به بررسی نحوه ارتباط متغیرهای مستقل و وابسته و در نتیجه آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخته شده است.

سرانجام در فصل پنجم و آخر این تحقیق سعی گردیده به بحث و نتیجه گیری در خصوص نتایج حاصل از تجزیه تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها و ارتباط آن با پیشینه‌های تجربی و نظریه‌های ذکر شده پرداخته شود. سپس موانع و مشکلاتی که محقق در طول تحقیق با آن‌ها مواجه شده و نحوه حل این موانع و مشکلات بیان شده و سرانجام به پیشنهادها و پژوهشی و کاربردی اشاره شده است.